

KÍNAI BEFEKTETÉSEK MAGYARORSZÁGON ÁBRÁND VAGY SIKERTÖRTÉNET?

✍ SZUNOMÁR ÁGNES

doktorjelölt, tudományos munkatárs

MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont

Világgazdasági Intézet

aszunomar@vki.hu

.....
Közel egy évtizede hangzottatott cél, hogy Magyarország Kína kelet-közép-európai tevékenységének regionális központjává váljon. 2003-tól kezdődően minden magyar kormány prioritásként kezelte a kérdést, s lépéseket is tett ennek érdekében. A kínai miniszterelnök 2011 nyarán nálunk tett látogatásának alkalmával újabb és újabb ígérek hangzottak el a kínaiak magyarországi befektetéseivel kapcsolatban, melyet tettek ugyan mindezidáig nem követtek, azonban az ekkor elhangzottak a közelmúltban a kínai miniszterelnök-helyettes látogatásakor újfent megerősítést nyertek. De valóban számolnak velünk a kínaiak? Milyen út vezetett idáig, miért halad ilyen lassan a folyamat, mire várnak ők és mit tehetnénk mi?
.....

Bevezető

Az utóbbi tíz évben egyre többet hallani a kínai-magyar kapcsolatokról, e reláció jelentőségéről. A Medgyessy-kormány óta ez a kapcsolat – ideológiai és pártállástól függetlenül – minden kormánynál prioritást élvez, s nem véletlenül: Kína világgazdasági és világpolitikai jelentősége vitathatatlan, nemzetközi szerepvállalása erősödik, befektetendő tőkéje pedig szinte kifogyhatatlan. Éppen ezért, hazánk ma már nem csupán az élénk kereskedelemi kapcsolatban érdekelt, hanem nagyon is nyitott a kínai tőkebefektetésekre, számít a kínai államra és vállalatokra, legyen szó akár állampapír-vásárlásról, akár infrastruktúra-fejlesztésről. Ahogy Orbán Viktor miniszterelnök találóan megfogalmazta: „keleti szél fúj”, melyet Magyarország nem hagyhat figyelmen kívül, a kapcsolat szorosabbra fűzése, az együttműködés elmélyítése így kül- és belgazdasági szempontból is az egyik legfőbb feladat, hiszen bőven akadnak még kiaknázatlan lehetőségek a relációban.

Bár vannak sikertörténetek (pl. Huawei, Wanhua), de az igazi áttörés, a valódi stratégiai partnerség még várat magára. Jelen tanulmány a kínai-magyar reláció történetének rövid áttekintését követően arra keresi a választ, miért választanak – s tényleg választanak-e – minket a kínaiak, mi jellemzi a kínai vállalatok magyarországi tőkebefektetéseit, és mit tettünk, teszünk és tehetünk mi – mindenekelőtt a magyar

kormány és a magyar vállalatok – annak érdekében, hogy a kínai-magyar reláció története valódi sikertörténetté válhasson.

Kínai-magyar kapcsolatok: rövid helyzetkép

A magyar-kínai kapcsolatok immáron hat évtizedes múltra tekintenek vissza, bár e hat évtized során akadtak a reláció szempontjából kevésbé termékeny időszakok is. Összességében elmondható, hogy az 1950-es és a 80-as évek, valamint a 2000-es évek eleje tekinthető meghatározónak a kapcsolatok jelenlegi állapotának alakulása szempontjából.

Magyarország 1949. október 4-én ismerte el a Kínai Népköztársaságot, s két nappal később diplomáciai kapcsolatot is létesített a kelet-ázsiai országgal. Ezt követően hazánk és Kína kapcsolata sokoldalú fejlődésnek indult, számos magas szintű látogatás követte egymást, az egyre élénkülő gazdasági és politikai kapcsolatok mellett egyéb – például kulturális, sportdiplomáciai és oktatási – területeken is lendületet vett az együttműködés. Bár alapvetően a szovjet érdekszférán belül mozgott a magyar-kínai kapcsolat, a magyar külpolitika – ugyan nem volt képes az abszolút önállóságra – nem folytatott teljesen követő magatartást Moszkva irányába. A nemzetközi ügyek terén is szoros volt az együttműködés Kínával, Magyarország mindig támogatta a kínai álláspontot többek között Tibet, az országegyesítés, valamint az ENSZ-ben őket megillető hely elfoglalása esetében is.

Az ötvenes évek végére elmélyült a két ország közötti ideológiai különbség, melynek nyomán a kapcsolatok fokozatosan romlottak, a hatvanas évekre – a kínai „kulturális forradalom” időszakára – pedig a viszony egyre hűvösebbé vált. A 70-es évekre az államközi kapcsolatok ugyan normális mederbe kerültek, de a pártközi kapcsolatok teljesen megszakadtak. Az újabb közeledés a Kínai Kommunista Párt 1978-as irányváltását, azaz a gazdasági reformok és a nyitás politikájának meghirdetését követően indult meg. A kínai pártvezetés egy része komoly érdeklődést mutatott ugyanis a magyar gazdasági reformfolyamat tapasztalatai iránt, ennek jegyében szakértői delegációk sora váltotta egymást hazánkban, hogy magyar reformközgazdászokkal, gazdasági vezetőkkel egyeztethessenek a pozitív és negatív tapasztalatokról. E tapasztalatcserék – a szovjetek rosszallása ellenére – később is folytatódtak, 1983-tól pedig egyre rendszeresebbé váltak (Tóth, 2007).

A 80-as évekre tehát normalizálódtak az állam- és pártközi kapcsolatok, és újra útnak indultak a két évtizeden át elmaradt magas szintű politikai delegációk, valamint új lendületet vettek gazdasági, kulturális és sportkapcsolataink is. A kínai statisztikai évkönyvek adatai szerint a kétoldalú kereskedelmi forgalom fellendült, 1986-ra már meghaladta a 330 millió USD-t, 1988-tól azonban a forgalom ismét csökkenni kezdett, az 1989-es Tienanmen téri eseményeket és a kelet-közép-európai rendszerváltásokat követően pedig 1991-re már 55,6 millió USD-re esett vissza. E visszaesés kevésbé jelentős oka az volt, hogy a rendszerváltást követően kereskedelmi kapcsolataink-

ban áttértünk a szabad devizás elszámolásra, fő eredője azonban minden bizonnyal az, hogy a kapcsolattartás mértéke ismét csökkent országaink között, elsősorban a magyar külpolitika újraértelmezésének folyamányaként, az euroatlanti érdeklődés előtérbe kerülésével.

Míg korábban a kétoldalú kereskedelem viszonylagosan kiegyensúlyozott volt, addig 1994-re a kínai export már csaknem húszszorosa volt a magyar kivitelnek. A korábbi egyensúly felborulásának egyik legfőbb oka, hogy a 1990-es években százával jöttek létre az ekkor Magyarországra települt kínaiak – 1990 és 1992 között, az akkori kínai-magyar vízummentességnek köszönhetően sok ezer kínai érkezett hazánkba – által alapított vállalkozások, melyek főként ruházati termékeikkel árasztották el a hazai és a szomszédos országok piacait, magyar részről viszont – megfelelő szakértelem, állami támogatás és exporthitel hiányában – nemigen került sor exportunk bővítésére. Sőt, számos – korábban Kínában jelentősebb exportot bonyolító – magyar vállalat távozott időközben a kínai piacról (Tálas, 2007).

A kapcsolatok szempontjából egy újabb termékeny időszak vette kezdetét az új évezred elején, egészen pontosan a 2003-as magyar miniszterelnöki látogatást követően. E lépés jelentőségét az adja, hogy Magyarország önerőből kezdeményezte azt, felismerve, hogy Kína egyrészt kikerülhetetlen szereplője a világ gazdaságnak s a nemzetközi politikai erőternek is, ily módon nem lehet vele nem ápolni kapcsolatokat, másrészt pedig felismertük azt is, hogy friss uniós tagságunk vonzóvá tehet minket e gazdasági óriás számára, ennek érdekében viszont lépni kell, mielőtt mások teszik azt meg (Szunomár, 2011a). 2003 és 2006 között számos bizalomerősítő és gesztusértékű intézkedés történt, melynek eredményei szinte rögtön érzékelhetővé váltak gazdasági mutatók növekedésének formájában is. 2007-től a gazdasági élénkülés még érzékelhetőbbé, még jelentősebbé vált, ekkor lépte át például a kétoldalú kereskedelem volumene a 6 milliárd dolláros „álmohatárt”.

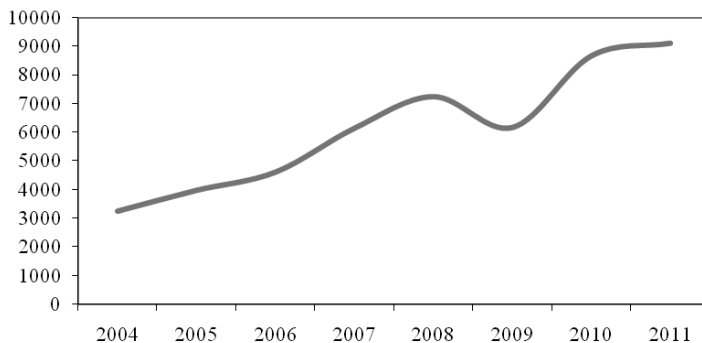
A fent említett intézkedések sorát a magyar-kínai kapcsolatok fejlesztésével megbízott kormánybiztosi pozíció megalkotása nyitotta, mellyel Dr. Huszty Andrászt bízták meg. A kormánybiztosi pozíció főbb feladatai közé tartozott a magyar kormányzati intézmények Kínával kapcsolatos munkájának összehangolása, a kapcsolatok fejlesztése érdekében végzett egyéb teendők, illetve a kormányközi koordináció ellátása is. Sűrűn ülésezett a Magyar-Kínai Gazdasági Vegyesbizottság, de 2002-ben létrejött a Tudományos és Technológiai Vegyesbizottság is, továbbá sor került a külképviseletek átalakítására, bővítésére. 2004-ben a Magyar Kereskedelmi és Iparkamarán belül megalakult a magyar-kínai tagozat, mely ma is aktív szerepet vállal a két ország közötti gazdasági kapcsolatok fejlesztésében.

A megélénkült kapcsolat számos azonnali eredménnyel szolgált. Ezek között említendő például a 2004 augusztusában induló – azóta sajnálatos módon megszűnt – a Malév és a Hainan Airlines közös, úgynevezett code-share üzemeltetésében működő Budapest-Peking közvetlen légi járat, de a Bank of China is az európai kontinensen egyedül Budapesten létesített leányvállalatot már 2003 során. A két kormány közös döntése értelmében 2004 szeptemberétől magyar-kínai két tanítási nyelvű általános

iskola is működik Budapesten. 2007 őszén kezdetét vette a Magyar Évad Kínában, az eddigi legnagyobb gazdasági, idegenforgalmi és kulturális magyar megjelenés a kelet-ázsiai országban.

A kapcsolatok intenzitásának erősödésével a kétoldalú kereskedelem volumene is jelentősen nőtt, s nő azóta is. Kínai statisztikák alapján 2005-re már megközelítette a 4 milliárd USD-t, pedig öt évvel korábban, 1999-ben még alig haladta meg a félmilliót, 2007-ben pedig átlépte a 6 milliárd dollárt, vagyis tíz év leforgása alatt megtízszereződött. E tendencia nem állt meg az utóbbi években sem, ahogy az alábbi ábrán is jól látható. 2009-ben, a válság hatására ugyan volt némi visszaesés, de ez elsősorban hazánkba érkező kínai export csökkenésében mutatkozott meg, míg Magyarország abban az évben is növelni tudta kivitelét. 2011-ben pedig a kétoldalú kereskedelem a 9 milliárd USD-t is átlépte.

1. ábra Magyarország külkereskedelme Kínával
2003–2011, millió USD

Forrás: National Bureau of Statistics of China

A kínai tőke Magyarországon

A kereskedelmet élénkítő intézkedésekhez hasonlóan a kínai befektetések ösztönzésére is a kezdetektől fogva nagy hangsúlyt fektettek (és fektetnek egyre inkább) a magyar kormányok. A diplomáciai vizitek, tárgyalások során elhangzott kínai kijelentések alapján ugyanakkor a szándék, hogy Magyarország Kína kelet-közép-európai tevékenységének regionális központjává váljon, találkozott a kínaiak érdekeivel is.

Magyarország valóban vonzó befektetési célpont lehet a kínaiak számára, a sokat hangoztatott tényezőkön – a történelmi előzmények és a régi jó viszony, az itteni tizenötezeres kínai kolónia szerepe, EU-tagságunk, stb. kívül azért is, mert geopolitikailag a kínaiak számára kedvező módon, fontos európai közúti és vasúti útvonalak csomópontjában fekszik, így a kelet- és nyugat-európai piacok tőlünk egyaránt könnyedén megközelíthetők. E téren persze a kelet-közép-európai régió minden országa

versenyhátránnyá számított, ugyanakkor kínai szakemberek Magyarország versenyelőnyei között sorolják fel hazánk sikeres integrálódását a világgazdaságba, a külföldi beruházások – regionális viszonylatban – hatékonyabb hasznosulását, és a környező országokkal szemben érvényesíthető fejlettségi előnyt, amely alatt elsősorban az oktatási rendszert, az innovációs potenciált és a Magyarországra települt nemzetközi cégek vállalati hatékonyságát értik (*Chen, 2009*).

Ma már nehéz pontosan megbecsülni, hány kínai cég van jelen nálunk, elsősorban az itt működő kisebb vállalkozások nagy száma miatt. A Kínai Népköztársaság magyarországi nagykövetségének korábbi adatai szerint a Magyarországon bejegyzett különböző kínai befektetési cégek száma jócskán meghaladja a százat, a hazánkban élő kínaiak által bejegyeztetett – a vendéglátás, szolgáltatóipar, mezőgazdaság és egyéb területeken működő – különböző magántulajdonú vállalkozások száma pedig ezernél is több.

Míg a kisebb kínai vállalkozások elsősorban a vendéglátó és szolgáltató szektorban működnek, addig a nagyobb kínai társaságok jellemzően az elektronika, informatika, illetve információs és kommunikációs technológia, telekommunikáció és a kutatás-fejlesztés területén fektetnek be, illetve vannak jelen hazánkban, de BorsodChemet felvásárló Wanhua beruházása óta – amely az eddigi legnagyobb kínai beruházás nem csupán Magyarországon, de régiós szinten is – a vegyipar is ide sorolható.

Kína számára napjainkban az energiabiztonság, nyersanyag-ellátottság, az infrastruktúra, illetve a járműipar területei a legfontosabbak, így globálisan a kínai tőke jellemző célterületei is ezek közül kerülnek ki. Ezekben a szektorokban azonban hazánkban még nem jelentek meg a kínai befektetők, bár ez nem jelenti azt, hogy nem is fognak, mivel az utóbbi időszakban több ezzel kapcsolatos projekt ötlete is felmerült. Autóbusz-összeszerelő üzemet tervez például Magyarországra hozni a kínai King Long United Automotive Industry, a Brilliance márkanévű kínai autók esetében pedig egyes hírek szerint a beszállítói kapcsolatok feltérképezése már javában zajlik.

A magyarországi kínai befektetések pontos összegéről szintén nehéz biztosat mondani, mivel e befektetések jelentős része közvetítő országokon, illetve vállalatokon keresztül érkezik hozzánk. Egyes kormányzati becslések szerint a ténylegesen kínai vállalatokhoz köthető működőtőke nagysága mostanra elérte, sőt, meg is haladta a kétmilliárd dollárt, ebben azonban jelentős szerepe van a már említett Wanhua Industrial Group tranzakciójának, a vegyipari óriáscég 2011-ben 1,26 milliárd dolláros befektetésével szerzett 96 százalékos tulajdonrészesedést a kazincbarcikai BorsodChemben. Megjegyzendő ugyanakkor, hogy a térségben a már említett Wanhua beruházása előtt is Magyarországon volt a legnagyobb az egy főre jutó kínai befektetések értéke.

Az első kínai cég, amely gyártást telepített hazánkba, a Hisense nevű kínai óriás volt 2002-ben. Először a szingapúri Flextronics sárvári üzemében gyártottak televíziókat, két évvel később pedig a cég önálló telephelyet létesített Szombathelyen, ahol évi 400 ezer LCD televíziót szereltek össze. Ám az európai értékesítés nem váltotta be a hozzáfűzött reményeket, így a Hisense 2010 elején megszüntette a magyar

gyártóhelyet, csupán egy kereskedelmi lerakatot hagyva hátra. Igaz, ma már arról is hallani, hogy a Hisense visszatérne hazánkba.

Az uniós csatlakozást követően jelentősen megnőtt a kínai cégek érdeklődése Magyarország irányába, s egyre több és egyre jelentősebb munkahelyteremtő, gyártó beruházást hoztak, illetve hoznak Magyarországra. Az első igazán jelentős ilyen jellegű beruházás a mobil- és vezetékes távközlési hálózati eszközöket és berendezéseket gyártó Huawei nevéhez köthető, amely Magyarországon 2004 óta rendelkezik kereskedelmi képviselettel, s 2010 májusában jelentette be, hogy európai kereskedelmi hídfőállást tervez kiépíteni két magyar városban, Komáromban és Pécsen, több mint 700 munkahelyet teremtve ezzel hazánkban. Ugyancsak az EU-csatlakozás után, 2005-ben határozta el Kína legnagyobb tőzsdén is jegyzett távközlési berendezésgyártója és a vezetékek nélküli megoldások egyik vezető szolgáltatója, a ZTE Corporation, hogy Budapesten nyitja meg regionális emberi erőforrás központját. A cég 2010-ben szerződést kötött az újgenerációs mobil hálózati berendezések szállítására és hálózat kiépítésére a Telenor Magyarország mobilszolgáltató vállalattal, mely terveik szerint ötéves projekt lesz.

Regionális központtá válási szándékunk jelentős állomása volt, hogy a kínai Genertec – az általa 2007-ben megalapított magyar vállalat révén – 2009 februárjától bérbe vette az AsiaCenter és a China Mart épületeinek egyes részeit a Kínai Márkás Áruk Központja (China Brand Trade Center, CBTC) számára, ahol a nemzetközi ismertséget megcélzó kínai vállalatok tartják fenn a közép-európai, illetve gyakran egész Európára kiterjedő központjukat. Bár a CBTC még nem igazán váltotta be a hozzáfűzött reményeket, de a koncepció – melynek lényege, hogy a kínai minőségi termékek megismeréséhez az európai vállalatoknak ne kelljen Kínába utazniuk, csak hozzánk, Budapestre – mindenképp életképes és hasznos, így remélhetőleg előbb-utóbb valódi sikeres kezdeményezéssé érik majd (*Szunomár, 2011b*).

Azt, hogy Kína régiós befektetési központként tekint hazánkra, számtalanszor megerősítették különböző magas szintű delegációk vezetői, közöttük Taj Ping-kuo (Dai Bingguo) államtanácsos még 2009-ben, Ven Csia-pao (Wen Jiabao) miniszterelnök 2011 nyarán és Li Ko-csiang (Li Keqiang) miniszterelnök-helyettes 2012 tavaszán. Ezt a szándékot jelzi az is, hogy a Kínai Kereskedelmi Minisztérium befektetésösztönzési ügynöksége (Chinese Investment Promotion Agency, CIPA) 2010 folyamán Budapesten nyitotta meg első külföldi irodáját, melynek feladatköre az eredeti tervekhez képest bővült, hiszen nem csupán a magyarországi befektetési lehetőségek felkutatása a feladata, hanem az ügynökség európai központjaként is működik.

Ami az újabb fejleményeket illeti, szintén összeszerelést hozott 2011 folyamán a sárvári Flextronics-gyárba a Lenovo, bár a regionális központ ebben az esetben nem Magyarországra, hanem a szomszédos Ausztriába és Szlovákiába került. Folyamatosak a tárgyalások a további lehetséges elektronikai, illetve információtechnológiai projektekről is, de a kínai textil-, cipő- és bútortipari cégek érdeklődése is megélné az utóbbi időben olyan közép-európai telephelyek átvétele iránt, amelyek integrá-

lásával kedvezőbb helyzetbe kerülhetnek az unió antidömping eljárásainak kivédésében, vagy azok negatív hatásainak a csökkentésében. Közel áll a megvalósításhoz a kínai orvoslásra fókuszáló táplálék-kiegészítőket, kozmetikumokat, egészségügyi termékeket gyártó Tiens Biotech Group magyarországi projektje is, amely ugyancsak európai bázist és logisztikai központot hozna Magyarországra.

A kínai miniszterelnök-helyettes már említett május eleji látogatása alkalmával számos, korábban bejelentett projektet véglegesítettek, ünnepélyes keretek között aláírva, szentesítve a megállapodásokat. A magyar nemzetgazdasági miniszter és a Huawei alelnöke aláírta például a Magyarországon megvalósítandó európai logisztikai központ létrehozásáról szóló megállapodást, közel 10 millió euró értékű együttműködési megállapodást kötött a Nemzetgazdasági Minisztérium a ZTE vállalattal a létrehozandó európai hálózatkezelő központ beruházásáról, valamint a MÁV és a kínai vasúttársaság is együttműködési megállapodást kötött a Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtérrel a Keleti pályaudvarral összekötő gyorsvasút-beruházás elősegítéséről. A miniszterelnök-helyettes célzott arra is, hogy a jövőben is bátorítani fogják a kínai vállalatok magyarországi megjelenését, terjeszkedését (*portfolio.hu*, 2012).

A kínai tőke magyar államadósság-finanszírozásba történő bevonásának szándéka szintén új színfoltja a relációnknak, de semmiképp sem példa nélküli Európában, hiszen az elmúlt egy-másfél évben Kína több uniós tagállamban – például Görögországban, Spanyolországban, Portugáliában, illetve Szlovákiában – is vásárolt állampapírokat, melyet gyakran kötött össze különböző befektetésekkel, esetenként állami vállalatok, kikötők felvásárlásával. Jelen helyzetben, azaz a válságból való kilábalás idején, Kína relatíve olcsón szerezhet gazdasági és politikai befolyást Európában, ráadásul érdeke, hogy hosszú távon stabilizálja a számára jelentős európai felvevőpiacokat (*Szumomár, 2011b*). A kínai miniszterelnök 2011. júniusi budapesti látogatása során bejelentett államkötvény-vásárlási szándék, illetve lehetőség éppen ezért nagy reményeket keltett a hazai kormányzati és gazdasági körökben, de ebből – legalábbis egyelőre – nem valósult meg semmi. Kínának mindazonáltal valóban érdeke, hogy exportpiaca – az Unió, így Magyarország is – stabil legyen, így az esetleges jövőbeni kínai pénzügyi segítség – ha nem is feltétlenül állampapír-vásárlás formájában – semmiképpen sem zárható ki teljesen.

Hogyan tovább?

Kína számára Európa fontos gazdasági partner, és annak részeként – bár Nyugat-Európához képest kevésbé – Kelet-Közép-Európa is az. Azonban sem Európa, sem Kelet-Közép-Európa nem elsődleges célterülete a kínai tőkeexportnak, ugyanis a kínai tőke jelentős része a fejlődő világba – Afrikába, Latin-Amerikába és Ázsiába – áramlik, hiszen, ahogy erre feljebb is utaltam, a kínai tőkebefektetések elsődleges célja a további gazdasági fejlődéshez szükséges energiaforrás és nyersanyagszükséglet biztosítása. Ráadásul az utóbbi időszakban a kínai gazdaság sem teljesít jól, a növekedés lassul,

az infláció emelkedik, sok a belső probléma. Egyre több emberben merül fel, hogy a kínai államnak elsősorban befelé kellene koncentrálnia ahelyett, hogy a hétköznapi kínai emberek számára ismeretlen kelet-közép-európai országokban ad fejlesztési hitelkeretet, és sarkallja befektetésre a kínai nagyvállalatokat.

Ha a fenti szempontokat is figyelembe vesszük, akkor a kínai-magyar relációban elért eredmények – kivitelünk folyamatos növelése, a befektetések idevonzása, a folyamatos magas szintű látogatások – különösen értékesek, azonban messze vagyunk még a ma is sokat hangoztatott hídfőállás-szereptől. Ahogy a kínai miniszterelnök-helyettes, Li Ko-csiang – aki 2013 tavaszától a Kínai Népköztársaság új miniszterelnöke lesz – látogatása kapcsán idén májusban megjegyezte: „Kína és Magyarország együttműködésének konkrét eredményei szemmel láthatóak, mindkét ország a saját régiójában egymás legfontosabb kereskedelmi partnere. (...) A kínai Wanhua-hoz, Huawei-hez és ZTE-hez hasonló tőkeerős nagyvállalatok folyamatosan bővítik magyarországi tevékenységüket”, de a „Kína és Magyarország közötti konkrét együttműködésben sok még a kiaknázatlan potenciál” (Li Ko-csiang, 2012).

A kínai befektetők, kínai beruházások hazánkba csalogatását illetően tulajdonképpen a kelet-közép-európai régió minden országa versenytársnak számít, egyre többen ismerik ugyanis fel a kínai kapcsolatban rejlő lehetőségeket, és egyre aktívabban dolgoznak azon, hogy a kínai tőke náluk is megtelepedjen, gyökeret eresszen. Lengyelország, Románia és Szlovákia is a kapcsolatok erősítésén fáradozik, de ebből a szempontból a kelet-közép-európai országok egyike sem kivétel. Egyelőre talán még megvan velük szemben az előnyünk, a kínaiak számára kiemelkedünk a régióból az előző oldalakon már említett érdemeink, hozzáállásunk folytán, e tulajdonságainkat azonban nemcsak őrizni, fejleszteni is kell, s további állami kedvezmények, gesztusok szükségesek a kínai vállalatok, befektetők hazánkba csalogatásához. E téren szerencsére a „minél többen vannak itt, annál többen jönnek még” elv is érvényesül, azaz a kínai befektetők számára bizonyítottan pozitív benyomást kelt az, ha más kínai cégek már jó ideje sikeresen működnek, terjeszkednek hazánkban.

Akad tehát teendő még bőven, a bizalom fenntartása és további erősítése a kínai relációban különösen fontos feladat, melyet kormányátalakítástól és –váltástól függetlenül is képviselni kell, stabilizálva a 2003 óta – helyel-közzel – meglévő folyamatoságot kapcsolatainkban. Ismét a leendő kínai miniszterelnök szavaival élve: „Ha habozás nélkül kitarunk baráti együttműködésünk mellett, biztos vagyok benne, hogy országaink partnersége gazdagon meg fog jutalmazni minket, s népeink barátságában új történelmi fejezetet fog nyílni” (Li Ko-csiang, 2012).

Irodalom

- Chen Xin (2009) *Touzi Xiongyali* (Invest in Hungary). Chinese Investment Promotion Agency (CIPA), P.R.C.
- Li Ko-csiang (2012) *Őszinte barátság, kölcsönösen előnyös együttműködés*. <http://www.chinaembassy.hu/hu/xwdt/t927464.htm>
- Portfolio.hu (2012) *Magyar-kínai megállapodásokat írtak alá*. 2012. május 1., http://www.portfolio.hu/gazdasag/magyar-kinnai_megallapodasokat_irtak_ala.166605.html
- Szunomár Ágnes (2011a) A magyar-kínai gazdasági kapcsolatok alakulása az uniós csatlakozás óta eltelt időszakban. In: Inotai András – Juhász Ottó (szerk.): *Kína és a Világ*, 2011, 387–409. oldal
- Szunomár Ágnes (2011b) A magyar-kínai gazdasági kapcsolatok új szakasza: eredmények és várakozások. *Külgazdaság*, LV. évfolyam, 2011. november-december, pp. 67–85.
- Tálas Barna (2007) Adalékok Kína-stratégiánk megalapozásához. In: *Kína: Realitás és esély – Tanulmányok Magyarország Kína-stratégiánk megalapozásához*, 2007., <http://www.chinanetwork.hu/index.php?content=23>